

**VADELİ İŞLEM OPSİYON BORSASI A.Ş.
GENELGELER-II**

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası A.Ş.

Akdeniz Cad. Birsal İş Merkezi
No:14 Daire: 601
Alsancak 35210 İZMİR
Telefon: +90-232-481-1081
Fax: +90-232-445-6185
www.vob.org.tr
vob@vob.org.tr

EKİM 2009

1.1) Takas ve Temerrüt Esasları.....	3
1.1.1) Genel Takas Esasları.....	3
1.1.2) Takas Saatleri.....	4
1.1.3) Hesapların Açılması	4
1.1.4) Teminat Yatırma/Çekme İşlemleri	5
1.1.5) Hesap Güncelleştirme İşlemleri	5
1.1.6) Temerrüt Esasları	7
1.1.7) Pozisyon ve Teminat Aktarımı	11
1.2) Teminatlandırma ve Diğer Esaslar	13
1.2.1) İşlem Teminatları	13
1.2.2) Teminatlandırma Yöntemi.....	14
1.2.3) İşlem Teminatı Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler	14
1.2.4) İşlem Teminatı Kompozisyonu	15
1.2.5) İşlem Teminatlarının Değerleme Katsayıları.....	16
1.2.6) İşlem Teminatlarının Değerlerinin Güncellenmesi	16
1.2.7) Nakit Teminatların Nemalandırılması	17
1.2.8) Kâr/Zarar Hesaplamaları	17
1.2.9) Riskli Hesap.....	17
1.2.10) Teminat Tamamlama Çağrısının Yapılma Şekli	18
1.2.11) Pozisyon Limitleri	18
1.3) Garanti Fonu Esasları.....	18
1.3.1) Garanti Fonu	18
1.3.2) Garanti Fonu Katkı Payları	19
1.3.3) Garanti Fonu Katkı Payı Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler	20
1.3.4) Garanti Fonu Kullanım Esasları	21
1.3.5) Garanti Fonu Katkı Payı Tamamlama Yükümlülüğü Esasları.....	22
1.3.6) Garanti Fonundaki Nakit Katkı Paylarının Nemalandırılma Esasları.....	23

1.1) Takas ve Temerrüt Esasları

1.1.1) Genel Takas Esasları

VOB'da işlem gören sözleşmelerin takası, Genel Yönetmelik, Borsa Yönetmeliği ve ilgili mevzuat ve bu Genelge hükümleri çerçevesinde SPK'nın 10.12.2004 tarih ve 48/1602 sayılı toplantısında alınan kararı ile Takas Merkezi olarak belirlenen Takasbank tarafından yapılır.

Takasbank, Borsa Yönetmeliği ve Genel Yönetmelikte öngörülen şekilde, merkezi muhatap olarak sözleşmelerin alıcısına karşı satıcı ve satıcısına karşı alıcı rolünü üstlenir. Takasbank'ın mali sorumluluğu, bu Genelgede öngörülen kaynaklarla sınırlı olmak üzere sözleşmelerin takası sırasında taraflardan her biri için karşı tarafın yerini almasından kaynaklanan tutar kadardır. Takas Merkezi garantisi, sadece Takas Merkezinde açılan hesaplar ve bu hesaplarda izlenen sözleşmelerle sınırlıdır. Takas işleminde aksi kararlaştırılmadıkça açık pozisyon için yatırılması ve bulundurulması zorunlu teminatlar ve Garanti Fonu kullanılır. (Takasbank, takasın gerçekleşmesinden kendi kaynakları ile sorumlu değildir.)

Takas işlemlerinde uygulanacak genel esaslar aşağıda sıralanmaktadır:

1. Borsada gerçekleştirilen işlemlerin takası hususunda, Takasbank sadece takas üyeleri ile doğrudan ilişki içindedir. Takasbank, takas üyesi olmayan Borsa üyelerinin takas üyelerine karşı yükümlülüklerinden, Borsa ve takas üyelerinin müşterilerinin diğer Borsa ve takas üyelerine karşı yükümlülüklerinden, herhangi bir takas üyesinin kendisine aracılık hizmeti veren bir diğer takas üyesine karşı yükümlülüklerinden ve takas veya Borsa üyesinin müşterilerine karşı yükümlülüklerinden sorumlu tutulamaz.
2. Takas üyelerinin sahip olacağı açık pozisyonlar ve bunlar için yatırılacak nakit ve nakit dışı teminatları izlemek üzere Takasbank nezdinde gerekli hesaplar açılır.
3. Takasbank nezdindeki hesaplardaki açık pozisyonlar 1.1.5'de belirtildiği şekilde günlük bazda Takasbank tarafından re'sen güncelleştirilir.
4. Takas üyeleri, teminat tamamlama yükümlülüklerini T+1 Günü en geç saat 14:30'a kadar yerine getirmek zorundadırlar. Yükümlülüklerin yerine getirilmesine ilişkin süreler Borsa Yönetmeliğinde öngörülen şekilde yeniden belirlenebilir. Ayrıca, sözkonusu süreler Takasbank tarafından da geçici olarak değiştirilebilir.
5. Teminat tamamlama çağrısına muhatap olan üyenin hesaplarında, hesapların güncelleştirilmesi neticesinde oluşan kar alacaklarına teminat tamamlama çağrısı tutarlarının toplamı kadar bloke konur. Takas üyelerinin teminat tamamlama çağrısından kaynaklanan borçları kapandıkça, kar alacaklarına konulan bloke,

kapatılan borç tutarı kadar çözülür. Blokenin konulması ve serbest bırakılmasında 1.1.5'de belirtilen hükümler uygulanır.

6. Takas üyesi, yükümlülüğünü takas süresinin bitimine kadar tam olarak yerine getirmedeği takdirde herhangi bir ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır. Temerrüde düşen üye ve hesapları hakkında 1.1.6'da belirtilen hükümler uygulanır.

1.1.2) Takas Saatleri

Seansın bitimi ve teminat tamamlama çağrılarının yapılması ile birlikte takas süreci başlar.

VOB'da işlem görecekt sözleşmelerin işlem ve takas saatleri aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

Seans Tanımı	Süre
Normal Seans	09:15-17:35 arasında
Teminat Tamamlama Çağrıları	17:45'ten itibaren
Takas süresi	(T Günü) 17:45- (T+1 Günü) 14:30 arasında

1.1.3) Hesapların Açılması

Borsa üyesi, adına işlem yapmak istediği her müşterisi ve kendi portföyü için Takasbank nezdinde hesap açmak zorundadır. Global hesaplara ilişkin hükümler saklıdır. Üye tarafından, bir müşterinin yaptığı işlemlerin tamamının aynı hesap altında toplanması gerekmektedir. Esas olarak bir müşteriye bir üye nezdinde birden fazla hesap açılmaz, ancak aynı kurumsal kimlik altında farklı enstrümanlardaki pozisyonların, farklı stratejilerin ve/veya farklı birimlerin izlenebilmesi veya benzeri amaçlarla kurumsal yatırımcılar için birden fazla hesap açılması mümkündür.

Borsada işlem yapacak hesap sahiplerine ilişkin kimlik bilgileri ve diğer bilgiler Takasbank sisteminde tanımlanır. Bilgilerin tanımlanmasına ilişkin esaslar Takasbank tarafından belirlenir.

Takasbank nezdinde "Müşteri", "Portföy", "Piyasa Yapıcı" ve "Global" olmak üzere dört tip hesap açılabilir. "Müşteri" ve "Global" hesap tipleri üyenin müşteri hesapları, "Portföy" ve "Piyasa Yapıcı" hesap tipleri ise üyenin portföy hesapları olarak kabul edilir. Hesap tiplerinin özellikleri aşağıda yer almaktadır:

- i. Müşteri Hesap Tipi: Üyenin müşterileri için açılan hesaplardır.
- ii. Portföy Hesap Tipi: Üyenin kendi portföyü için yaptığı işlemlerin izlendiği hesaptır.
- iii. Piyasa Yapıcı Hesap Tipi: Sadece piyasa yapımcıların yaptığı işlemlerin izlendiği hesaplardır.

iv. Global Hesap Tipi: Birden çok sayıda müşterinin tek bir hesabı kullanarak işlem yaptığı hesaplardır. Global hesapların açılmasına ilişkin esaslar Takasbank tarafından düzenlenir.

Teminatlandırma hesap tipleri bazında farklılaştırılabilir. Bu husus "Teminatlandırma ve Diğer Risk Yönetimi Esasları Genelgesi"nde düzenlenmiştir.

Bu Genelgenin "Hesap Güncelleştirme İşlemleri" başlıklı 6. Maddesinin v. bendi uyarınca teminat tamamlama yükümlülüğü bulunan takas üyelerinin blokeli kar alacaklarının serbest hale getirilmesini ve kar alacaklarının ilgili hesaplara dağıtılmasını sağlamak amacıyla Takasbank nezdinde "bloke hesabı" adı altında yeni bir hesap açılmasına izin verilebilir. Bu hesap takas ve temerrüt işlemleri açısından portföy hesabı niteliğindedir.

Yeni açılan bir hesaba işlem yapılabilmesi için bu hesabın bir önceki Borsa Günü saat 17:45'e kadar Takasbank nezdinde açılmış olması gerekmektedir. Saat 17:45'ten daha sonra açılan hesaplarda izleyen ikinci Borsa Gününde işleme başlanabilir.

1.1.4) Teminat Yatırma/Çekme İşlemleri

Teminat yatırma/çekme işlemleri üye ofislerinden Takasbank sistemine bağlanılarak, elektronik ortamda gerçekleştirilir. Teminata kabul edilecek varlıklar teminat hesaplarına fiziki olarak doğrudan yatırılmaz. Teminat yatırma ve çekme işlemleri ilgili üye serbest hesaplarından veya serbest hesaplarına elektronik virman suretiyle gerçekleştirilir.

Teminat çekme talepleri seans süresi içinde Takasbank ve Borsa onayı ile, seans dışında ise Takasbank'ın onayı ile gerçekleştirilir. Alınan pozisyonlar dolayısıyla tutulması zorunlu (bloke edilmiş) olan teminatlar çekilemez. Ayrıca, teminat tamamlama yükümlülüğü olan hesaplardan teminat çekilmesine izin verilmez.

Normal seansın son 15 dakikasından uzlaşma fiyatının açıklanmasına kadar geçen süre zarfında üyenin teminat yatırmaya izin verilmez. Teminat çekme işlemlerinde, belirlenen teminat kompozisyonunu bozan teminat çekme talepleri reddedilir.

Teminat yatırma/çekme işlemlerine ve bloke hesabına nakit yatırma ve çekme işlemlerine ilişkin uygulama esasları ve süreleri Takasbank tarafından belirlenir.

1.1.5) Hesap Güncelleştirme İşlemleri

Seans bitiminden sonra gün sonu uzlaşma fiyatları kullanılarak tüm hesaplar güncellenir. Güncelleştirme işlemlerinde, öncelikle zarar eden hesapların nakit teminatlarından zarar tutarları kesilir. Zarar tutarlarının kesilmesi neticesinde teminat açığı oluşan hesaplar için ilgili üyelere "teminat tamamlama çağrısı" yapılır. Üyelerin teminat tamamlama çağrısı nedeniyle oluşan yükümlülüklerini en geç T+1 Günü saat 14:30'a kadar yerine getirmeleri zorunludur.

T+1 Günü VOBİS'in açılmasıyla birlikte VOB ve Takasbank düzenlemelerinde belirlenen kurallar çerçevesinde karlar hesaplara aktarılmaya başlanır. Karların hesaplara aktarılmasında aşağıda belirlenen esaslara uyulur.

i. Üye nezdindeki hesaplarda yerine getirilmeyen teminat tamamlama yükümlülüğünün bulunması halinde; bu üye nezdindeki hesaplara aktarılması gereken, yerine getirilmeyen teminat tamamlama çağrısı tutarı kadar kar toplamına en büyük alacaklı hesaptan başlanarak blokaj konur.

ii. Üye nezdindeki hesaplara aktarılması gereken kar toplamının, yerine getirilmeyen teminat tamamlama çağrısı tutarından yüksek olması durumunda, aradaki fark kadar kar alacağı en düşük kar alacaklı hesaptan başlanarak ilgili müşteri hesaplarına dağıtılır.

iii. Teminat yükümlülükleri tamamlandıkça, kar tutarının üzerindeki blokaj, tamamlanan kısım kadar kaldırılır ve alacaklı müşteri hesaplarına en düşük kar alacağından başlanarak aktarılır.

iv. Yukarıdaki durumlarda üyenin portföy hesabının kar alacağı varsa, büyüklüğüne bakılmaksızın blokaj konulmasına sözkonusu alacaktan başlanır ve portföy hesabına kar aktarımı en son yapılır.

v. Üye blokeli kar tutarının çözülmesini sağlamak için bloke hesabına nakit yatırabilir. Bloke hesabına nakit yatırıldıkça kar tutarının üzerindeki blokaj, bloke hesabındaki bakiye kadar kaldırılır ve bloke konulmuş olan kar alacakları ilgili hesaplara aktarılır. Bloke hesap kullanılarak yapılan kar alacaklarının aktarımı iii ve iv nolu bentlerde belirlenen sıralamaya uygun olarak gerçekleştirilir.

vi. Takas süresinin sonunda, teminat tamamlama yükümlülüklerinin yerine getirilememesi neticesinde, sistemde zararların nakit teminatlar toplamı ile karşılanamaması, yani nakit teminatın eksiye düşmesi durumunda, alacaklı hesaplara karın aktarılmasında aşağıdaki esaslara uyulur:

1. Portföy ve müşteri hesaplarında teminat tamamlama yükümlülüğü hiç bulunmayan veya teminat tamamlama yükümlülüğünü takas süresi içinde yerine getirmiş, mütemerrit olmayan üyenin portföy ve müşteri hesaplarına Garanti Fonu kullanılmak suretiyle kar alacakları aktarılır.

2. Teminat tamamlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen üyenin portföy ve müşteri hesaplarına kar alacaklarının aktarılmasında:

a. Üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki yerine getirilmeyen teminat tamamlama tutarının, kar alacaklarına eşit veya bundan daha fazla olması durumunda, bu üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki kar alacaklarının aktarılmasında Garanti Fonu kullanılamaz.

b. Üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki yerine getirilmeyen teminat tutarının, kar alacaklarından daha az olması durumunda,

tamamlanmayan teminat tutarına denk düşen kadar kar alacağı için Garanti Fonu kullanılmaz, ancak bu tutarı aşan kar alacağının hesaplara aktarımı için Garanti Fonu kullanılabilir.

Hesapların güncelleştirilmesi neticesinde hesaplarda oluşan nakit teminatlar 2005/6 sayılı "Teminatlandırma ve Diğer Risk Yönetimi Esasları Genelgesi"nde belirtilen şekilde Takasbank tarafından nemalandırılır. Bulundurulması zorunlu olan nakit teminatlar dışındaki nakit teminatlar bir sonraki gün saat 09:00'dan itibaren Takasbank'tan çekilebilir.

1.1.6) Temerrüt Esasları

1.1.6.1) Genel Temerrüt Esasları

Temerrüt, Borsada gerçekleşen işlemler ve açık pozisyonlar nedeniyle Takasbank'a yatırılması gereken tutarlar ile diğer yükümlülüklerin süresi içinde yatırılmaması veya yerine getirilmemesi halidir. Teminat tamamlama yükümlülüğünü zamanında yerine getirmeyenler herhangi bir ihbara gerek kalmaksızın temerrüde düşmüş sayılır.

Hesaplarda bulunması gereken teminat tutarları Borsa tarafından günlük olarak hesaplanır. Teminatın sürdürme teminatı seviyesine veya bu seviyenin altına düşmesi durumunda başlangıç teminatı seviyesine kadar nakit olarak tamamlanması ve/veya var olan açık pozisyonların bir kısmının veya tamamının kapatılması ve/veya fark pozisyonu alınması suretiyle gerekli başlangıç teminatının teminat tamamlama çağrısını karşılayacak tutarda azaltılması zorunludur. Hesaptaki toplam teminat, sürdürme teminatının üzerinde olmasına rağmen nakit teminatın "0"ın altına düşmesi halinde ise üyeden nakit teminatının negatif (eksi) bakiyesini kapatması (nakit teminatını "0"a tamamlaması) teminat tamamlama çağrısı yapılmak suretiyle istenir. Borsa Yönetmeliği uyarınca gerek görüldüğü durumlarda üyelerden olağanüstü durum teminatı olarak tüm hesaplar için ek teminat talep edilebilir.

Temerrüt işlemlerinde uygulanacak genel esaslar aşağıdadır:

1. Takas yükümlülüklerinin T+1 Günü saat 14:30'a kadar yerine getirilmesi esastır. Belirlenen süre içinde yükümlülüklerini yerine getirmeyenler temerrüde düşmüş sayılır.
2. Teminat tamamlama yükümlülüğünün T+1 Günü saat 14:30'dan EFT Kapanış Saatine kadar olan süre zarfında yerine getirilmesi durumunda birinci temerrüde düşülmüş olur. Üyeye, İMKB Repo-Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının bir katı nispetinde temerrüt faizi uygulanır.
3. Temerrüdün T+1 günü EFT kapanışından sonra karşılanması ya da daha sonraki günlere kalması durumunda ise ikinci temerrüde düşülmüş olur. İkinci temerrüdün oluşması halinde, İMKB Repo-Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının

üç katı nispetinde temerrüt faizi uygulanır. Temerrüt faizi hesaplamasında temerrütte kalınan süre içinde her gün için o gün geçerli olan faiz oranı kullanılır.

4. Tutar olarak 10 TL'nin altında hesaplanan temerrüt faizleri 10 TL olarak tahsil edilir. 100 TL ve daha az olan temerrüt tutarlarında temerrüt faizi uygulanmaz.

5. Temerrüde düşen üyenin itirazı için verilen süre üç iş günüdür. Temerrüde itiraz söz konusu olduğunda üye Takasbank'a başvurur.

6. Temerrüt faizi tahakkuk tarihinden itibaren en geç üç iş günü içinde ödenir. Bu süre içerisinde temerrüt faizi ödenmemiş ise, sözkonusu tutar üyenin Takasbank nezdindeki serbest cari hesabından re'sen alınır. Bu hesapta yeterli miktarda nakit bulunmadığı takdirde takas üyesinin portföy hesabına ilişkin işlem teminatlarına, VOB nezdindeki teminatlara ve/veya Garanti Fonu katkı payı olarak yatırılan teminatlara başvurulur.

7. Üyenin temerrüde düşmesi durumunda, teminat tamamlama yükümlülüğü temerrütlü olarak yerine getirildiğinin ertesi işgünü Takasbank üyeye elektronik ortamda temerrüt faizini bildirir.

8. Takasbank üyenin temerrüde düşme sayısını ve tutarlarını temerrüt durumu oluştuğunda Borsa'ya bildirir.

9. Üyeden temerrüt faizi dolayısıyla tahsil edilecek tutar Borsa adına Garanti Fonuna, bu tutarın günlük neması Borsa hesabına aktarılır. Alacaklı üyeye yapılacak ödemede meydana gelen gecikme nedeniyle tahakkuk eden mağduriyet ödemesi bu tutardan indirilir.

10. Takasbank, tüm yükümlülüklerini yerine getiren üyelerin takas alacaklarını gerektiğinde "Garanti Fonu Kuruluş ve İşleyiş Esasları" Genelgesinde belirlenen hükümlere uygun olarak Garanti Fonundaki nakit varlıkları da kullanmak suretiyle T+1 Günü öder. Alacaklı olan taraflara yapılması gereken ödemeler hususunda, Borsa, Takasbank ve/veya TCMB'den kaynaklanan teknik sebepler ve nakit dışı teminatların nakde çevrilmesinin gerekli olduğu haller hariç ödemelerin T+1 Günü EFT kapanış saatine kadar yapılamaması durumunda alacaklı olan üyeye, gecikme süresince her gün itibariyle İMKB Repo-Ters Repo Pazarı'nda veya TCMB Bankalararası Para Piyasası'nda oluşan gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının % 50 fazlası kadar tutar, temerrüde düşen üyeden alınan temerrüt faizinden karşılanmak suretiyle mağduriyet ödemesi olarak ödenir. Sözkonusu ödemeden vergi ve diğer yasal kesintiler düşülür.

11. Temerrüdün izleyen güne sarkması durumunda, teminat tamamlama çağrısına karşılık gelen miktar Takasbank'a yatırılana kadar temerrüde düşmüş üyenin ilgili hesaplarında veya tüm hesaplarında üye tarafından işlem yapılması Borsa tarafından kısıtlanabilir.

12. Yükümlülüklerin T+1 günü saat 14:30'a kadar yerine getirilmemesi durumunda aşağıdaki önlemler alınabilir:

- a. Üyenin bloke hesabındaki bakiye portföy veya müşteri hesaplarının temerrüt yükümlülüğünün kapatılmasında re'sen kullanılır.
- b. Varsa hesaba ait değerlendirme dışı nakit-dışı teminatlar nakde çevrilir.
- c. Nakit-dışı teminat olmaması halinde, temerrüde düşen ilgili hesaba ait açık pozisyonlar en az temerrüde düşülen tutarı karşılayacak teminat açığa çıkana kadar, seans içinde ilgili üye veya Borsa tarafından likide edilebilir ve açığa çıkan nakit-dışı teminatlar Takasbank tarafından gerektiğinde aynı gün valörle nakde çevrilebilir.

Temerrüdün kapatılması amacıyla nakit dışı varlıkların satışı veya pozisyonların likidasyonu seçeneklerinden hangisinin kullanılacağı ve kullanım sırası likidite ve karşılanmamış yükümlülük tutarı dikkate alınarak Takasbank ve/veya Borsa tarafından serbestçe belirlenir. İlgili hesaba ait pozisyonların kapatılıp teminatların nakde dönüştürülmesinden sonra da temerrüdün kapatılmaması durumunda, takas üyesinin açığı derhal tamamlaması istenebilir. İlgili açığın takas üyesi tarafından tamamlanmaması halinde takas üyesinin portföy hesabının geçici olarak işleme kapatılması, açık pozisyonlarının likide edilmesi, açığa çıkan teminatların nakde dönüştürülmesi, temerrüde düşen üyenin Garanti Fonu içindeki nakit/nakit dışı teminatlarına başvurulması yöntemlerinden biri veya birkaçı uygulanabilir. Yükümlülüğün hala kapanmaması halinde Takasbank, takas üyesinin Takasbank nezdindeki kendisine ait olduğu belirlenen diğer hak ve alacaklarına bu yükümlülüklerin tasfiyesi amacıyla başvurabilir. İlgili Mevzuat'da yer alan yükümlülüklerin tasfiyesine ilişkin hükümler saklıdır.

13. Temerrüt nedeniyle teminatlara başvurulması durumunda, hangi varlıkların önce kullanılacağını Takasbank belirler. Teminatların likidasyonu için teminatın ilgili olduğu spot piyasada temerrüt satışında uygulanan yöntem de uygulanabilir.

14. Garanti Fonundan yapılacak ödemelerde, "Garanti Fonu Kuruluş ve İşleyiş Esasları" Genelgesinde yer alan esaslara uyulur.

15. Temerrüde düşen üyenin likidasyon işlemlerinin sürdüğü sırada temerrüde yol açan nakit yükümlülüğün Takasbank'a yatırılmak suretiyle yerine getirilmesi durumunda likidasyon işlemleri durdurulur.

16. Temerrüt süresince, takas üyesinin pozisyonlarının likide edilmesi aşamasına geldiği durumda, takas üyesindeki diğer müşterilerin hesapları, takas üyesinin onayı olmaksızın, başka bir takas üyesine transfer edilebilir.

Aşağıdaki tabloda temerrüt sürecine ilişkin bilgiler yer almaktadır:

Temerrüt Zamanı	Temerrüt Süreci	Uygulanacak Müeyyideler
T+1 Günü 14:30 – EFT kapanış	Birinci Temerrüt	İMKB Repo - Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 1 katı oranında temerrüt faizi. Tutar olarak 10 TL'nin altında hesaplanan temerrüt faizleri 10 TL olarak tahsil edilir. 100 TL ve daha az olan temerrüt tutarlarında temerrüt faizi uygulanmaz.
T+1 Günü EFT kapanış – sonraki günler	İkinci Temerrüt	İMKB Repo-Ters Repo Pazarında veya TCMB Bankalararası Para Piyasasında oluşan bir gecelik ağırlıklı ortalama faiz oranlarından en yüksek olanının 3 katı oranında temerrüt faizi. Tutar olarak 10 TL'nin altında hesaplanan temerrüt faizleri 10 TL olarak tahsil edilir. 100 TL ve daha az olan temerrüt tutarlarında temerrüt faizi uygulanmaz.
T+1 Günü 14:30'dan itibaren	Pozisyon Likidasyonu	T+1 günü 14:30'dan itibaren üyenin pozisyonları likide edilebilir. T+1 gününde 14:30'dan seans bitimine kadar temerrüdün kapatılmaması durumunda pozisyon likidasyonuna temerrüt kapatılıncaya kadar izleyen günlerde de devam edilebilir.
T+1 Günü 14:30'dan itibaren	Nakit-dışı Teminatların Satılması	T+1 günü 14:30'dan itibaren üyenin nakit-dışı teminatları likide edilebilir. T+1 Gününde 14:30'dan spot piyasaların kapanışına kadar satılmaması durumunda temerrüt kapatılıncaya kadar nakit dışı teminatların satılmasına izleyen günlerde de devam edilebilir.

Borsa, temerrüt durumunda izlenecek prosedür ve alınacak önlemler hususunda ek düzenlemeler yapmaya yetkilidir.

1.1.6.2) Disiplin Esasları

Temerrüde düşme sıklığı ve büyüklüğü esas alınarak mütemerrit üye hakkında Borsa Yönetmeliğindeki disiplin hükümleri uygulanır.

1.1.6.3) Temerrüde Düşen Üye İçin Uygulanacak Kanuni Takip

Takasbank'a yatırılması gereken tutarlarda üyenin temerrüde düşmesi durumunda, Takasbank ilgili takas ve/veya borsa üyesi hakkında kanuni takip yapmaya yetkilidir. Temerrüdün takası garanti edilen üyeden kaynaklanan kısmı için, takası garanti eden üye tarafından yükümlülüğün karşılanmaması halinde, Takasbank takası garanti eden üye ile birlikte takası garanti edilen üye için de kanuni takip başlatabilir.

1.1.7) Pozisyon ve Teminat Aktarımı

Pozisyon aktarımı işlemi, Takasbank tarafından tutulan kayıtlar üzerinden, ilgili teminat hesaplarıyla birlikte yapılır.

Aşağıdaki durumların gerçekleşmesi halinde, Takasbank'ın önerisi ve Borsa Yönetim Kurulunun kararı ile üyelerin pozisyonları diğer bir takas üyesine transfer edilebilir:

1. İki veya daha fazla üyenin birleşmesi,
2. Bir takas üyesinin takas üyeliğinden çekilmesi veya çıkarılması,
3. Takas üyesi olmayan bir üyenin takas üyesi olması,
4. Borsa veya takas üyesinin işlemlerinin geçici veya sürekli olarak durdurulması veya askıya alınması,
5. Bir takas üyesinin verdiği takas garantisini kaldırması,
6. Takas garantisi veren üyenin değişmesi,
7. Takas üyesinin yükümlülüklerini yerine getirememesi veya finansal durumunun zayıfladığına ilişkin emarelerin ortaya çıkması,
8. Takasbank'ın kabulü ve haklı gerekçelerin varlığı şartıyla müşterinin talebi ve diğer olağanüstü haller.

Üyelerden kaynaklanan maddi hata olması veya transfer sonucunda ilgili hesapta daha az açık pozisyonun kalacak olması durumunda tarafların talebi üzerine pozisyon transferi Genel Müdürlük kararıyla da yapılabilir.

Maddi hatadan kaynaklananlar dışındaki hesap aktarım talimatları, aktarımı talep edilen hesaplar, gönderilecek hesaplar ile gönderilecek üye/üyeler detayında Borsa/Takas üyesi tarafından yazılı olarak Takasbank'a ulaştırılır. Takasbank bu talepleri Borsaya bildirir. Her türlü pozisyon transferinde aktarılacak üyenin onayı alınır.

İhtiyari pozisyon aktarım talepleri aktaracak ve aktarılacak üyenin müşterek yazılı başvurusuyla yapılır.

Pozisyon aktarımı esnasında TVİS tarafından aşağıdaki kontroller yapılır:

- i. Çıkış yapılan hesap ve gönderilecek hesaplarda teminat tamamlama çağrısı veya temerrüt durumu,
- ii. Teminat gönderilen hesabın durum kodu,
- iii. Çıkış yapılan hesap ile gönderilen hesap sahipleri,
- iv. Şahsi hesap/müşterek hesap olması.

Pozisyon aktarımı Borsa tarafından gerçekleştirildikten sonra Takasbank'a pozisyonların aktarıldığına ilişkin bilgi verilir. Yukarıdaki tüm şartları sağlayan hesapların teminat aktarım talepleri Takasbank tarafından sonuçlandırılır.

Pozisyon ve hesap aktarım işlemleri seans saatleri dışında gerçekleştirilir.

Pozisyon ve hesap aktarımına ilişkin ücretler, Takasbank tarafından üyelere aylık bazda tahsil edilir. Borsa ve/veya Takasbank dolayısıyla oluşan maddi hatalar sonucu yapılacak pozisyon aktarımları için ilgili üyeden herhangi bir ücret alınmaz.

1.1.7.1) Hatalı İşlem Düzeltmeleri

Üyeler tarafından hesap numarası hatalı olarak VOBİS'e girilen emirler sonucunda kısmen ya da tamamen hatalı olarak gerçekleşen işlemlerin düzeltilmesine ilişkin iş akışı ilgili üyenin başvurusu ile Borsa tarafından yürütülür. Farklı üyeler nezdindeki hesaplar arasında hatalı işlem düzeltilmesi talep edilemez.

Hatalı işlem düzeltilmesi; kısmen veya tamamen gerçekleşen hatalı işlemler dolayısıyla ilgili hesaplarda oluşan düz veya yayılma pozisyonlarının ya da pozisyon kapatmalarının aktarım anında geçerli olan geçici/gün sonu uzlaşma fiyatları esas alınarak Borsa tarafından aynı üye altındaki ilgili hesaplar arasında pozisyon aktarımı yapılarak giderilmesi işlemidir.

Hatalı işlem düzeltilmesine ilişkin uygulama esasları aşağıdaki gibidir:

1. Hatalı işlem düzeltilmesi talep edilmesi durumunda üye tarafından Ek 1'de yer alan başvuru formunun düzenlenerek hatalı işlemin gerçekleştiği sözleşmenin Borsa tarafından ilan edilmiş olan son işlem gününden en fazla 2 (iki) Borsa günü öncesine kadar yazılı olarak ve elektronik posta yolu ile Borsaya iletilmesi gerekmektedir.
2. Hatalı işlem düzeltme talebinin işleme konulması Borsanın yetkisindedir.
3. İlgili mevzuat çerçevesinde borsalarda ve teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem yapma yasağı getirilmiş kişilere ait hesaplar için üyeler tarafından hatalı işlem düzeltilmesi talep edilemez.

4. Hatalı işlem düzeltmesi sonucunda ilgili vadeli işlem sözleşmesinin toplam açık pozisyon sayısında değişiklik olması durumunda açık pozisyon sayısındaki değişikliğe ilişkin bilgiler Borsa Bülteni'nde yayımlanır.

5. İlgili mevzuat hükümleri çerçevesinde gerekli durumlarda başvuru sürelerinin değiştirilmesi ve hatalı işlemlere ilişkin diğer uygulamaların yürütülmesi Borsanın yetkisindedir.

Borsa tarafından gerçekleştirilen her hatalı işlem düzeltmesi için talep edilen düzeltmenin parasal büyüklüğünün on binde 1'i oranında "hatalı işlem düzeltme ücreti" alınır. Parasal büyüklüğün hesaplanmasında aktarım anında geçerli olan geçici/gün sonu uzlaşma fiyatları esas alınır. Bu şekilde hesaplanan ücretler 2005/9 sayılı "Mali İşlere İlişkin Esaslar" Genelgesinde belirlenen usul ve sürelerle göre Borsaya ödenir.

1.2) Teminatlandırma ve Diğer Esaslar

1.2.1) İşlem Teminatları

Borsada alınmak istenen (ya da alınmış olan) açık pozisyonlar için Takasbank'ta bulundurulmuş (ya da bulundurulması gereken) teminat tutarına işlem teminatı denir.

Borsanın doğal üyesi olarak kabul edilen TCMB'nin açık pozisyonları dolayısıyla teminat bulundurma zorunluluğu bulunmamaktadır.

İşlem teminatları üç gruba ayrılır:

1.2.1.1) Başlangıç Teminatı

Borsada pozisyon almak için gerekli olan teminat tutarına başlangıç teminatı denir. Her bir sözleşme ya da sözleşme tipi için gerekli olan başlangıç teminatı ilgili sözleşmelerde belirtilir. Başlangıç teminatı tutarları Borsa tarafından piyasalardaki gelişmelere göre değiştirilebilir.

Aynı dayanak varlık üzerine düzenlenen, başta sözleşme büyüklüğü olmak üzere tüm asli unsurları aynı olan farklı vadelerdeki sözleşmelerin birinde uzun pozisyon, diğerinde ise kısa pozisyon alınması durumunda yayılma pozisyonu (fark pozisyonu) oluşturulmuş olur. Yayılma pozisyonları için düz pozisyonlara göre daha düşük bir teminat belirlenebilir.

1.2.1.2) Sürdürme Teminatı

Borsada oluşan zararlar ya da nakit-dışı teminatların değerlerinin düşmesi sonucunda başlangıç teminatının inebileceği en düşük seviyeye sürdürme teminatı denir. İşlem teminatı tutarının sürdürme teminatı seviyesi veya bu seviyenin altına inmesi durumunda Takasbank tarafından teminat tamamlama çağrısı yapılır. Sürdürme teminatı seviyesi ilgili sözleşmelerde belirtilir.

1.2.1.3) Olağanüstü Durum Teminatı

Borsa Yönetmeliğinde belirlenen esaslar çerçevesinde Borsa tarafından başlangıç teminatına ek olarak olağanüstü durum teminatı da talep edilebilir.

VOBİS'te işlemlerin gerçekleşmesinde işlem teminatı kontrolü yapılır. Emirlerin eşleşmesi esnasında ilgili hesabın yeterli teminatının bulunmaması durumunda, emir iptal edilir.

1.2.2) Teminatlandırma Yöntemi

İşlem teminatlarının hesaplanmasında "sözleşme bazında teminatlandırma" yöntemi uygulanır.

1.2.2.1) Teminat ve Kâr/Zarar Çarpanı

Teminat ve/veya kâr/zarar çarpanları kullanılarak, alınabilecek pozisyon sayısının belirlenmesinde mevcut teminatların ve/veya VOBİS'te hesaplanan gün içi kar/zararların belirli bir oranı dikkate alınabilir.

Teminat ve/veya kâr/zarar çarpanları Borsa tarafından üye, hesap tipi ve/veya hesap bazında 1'den büyük ya da 1'den küçük olarak uygulanabilir. 1'den farklı olarak tanımlanmış teminat ve/veya kâr/zarar çarpanları kullanılması durumunda seans içinde VOBİS, Borsa ve Takasbank tarafından yapılan tüm hesaplamalarda bu çarpanlarla çarpılarak hesaplanmış teminat rakamları ve/veya kar/zarar tutarları dikkate alınır. Teminat çarpanlarının 1'den küçük olarak tanımlanması, ilgili hesabın Takasbank'ta mevcut teminatına göre çarpan rakamıyla orantılı olarak daha az pozisyon almasına yol açabilir.

Teminat ve kâr/zarar çarpanları, teminat tamamlama çağrısı miktarı hesaplanırken 1 olarak uygulanır.

Teminat ve/veya kâr/zarar çarpanları Borsa Günü içerisinde herhangi bir zamanda önceden haber verilmeksizin değiştirilebilir.

1.2.3) İşlem Teminatı Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler

İşlem teminatı olarak kabul edilebilecek kıymetler nakit ve nakit-dışı varlıklar olarak ikiye ayrılmaktadır. Nakit teminat olarak TVİS'e Türk Lirası (TL) kabul edilir. Nakit dışı teminatlar ise çeşitlendirilmiştir.

Aşağıda işlem teminatı olarak kabul edilecek nakit ve nakit-dışı teminatların çeşitleri gösterilmektedir:

- i. Nakit Teminatlar
  - Türk Lirası (TL)

ii. Nakit Dışı Teminatlar

1. Döviz (DVZ)
  - ABD Doları (USD)
  - Avrupa Para Birimi (EUR)
2. Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS)
  - Devlet Tahvili (DT)
  - Hazine Bonosu (HB)
  - Döviz Endeksli Devlet Tahvili (DTE)
  - Döviz Ödemeli Devlet Tahvili (DTY)
3. Hisse Senedi (HS)
  - İMKB 30 endeksine dahil hisse senetleri
  - Borsa Yatırım Fonları Katılma Belgeleri (BYF)
4. Yatırım Fonu Katılma Belgeleri
  - Kaydileştirilmiş yatırım fonu katılma belgeleri

İtfasına beş işgünü kalan DİBS'ler teminata kabul edilmez. Nakit dışı teminat olarak daha önceden getirilmiş olan tahvil veya bonoların arasında itfasına beş işgününden az zaman kalmış olan varsa, ilgili üyelere Takasbank tarafından elektronik ortamda kıymetlerin değiştirilmesi için uyarı mesajı gönderilir. İtfaya konu tahvil veya bonolar yapılan uyarıya rağmen değiştirilmedikleri takdirde müşterinin talimatına ihtiyaç duyulmaksızın itfadan önceki günün sonunda menkul kıymetin fiyatı sıfırlanır. İtfa tutarı, ilgili müşterinin vadeli işlem teminatına nakit olarak aktarılır.

Anapara ve kuponlarına ayrıştırılmış DİBS'lerin teminata kabulü için, menkul kıymetin tamamını temsil eden anapara ve kuponlarının birlikte teminata yatırılması gerekmektedir. Aksi takdirde ayrıştırılmış DİBS'ler teminata kabul edilmez.

Hisse senedi cinsinden teminatlarda sermaye artırımını ve/veya temettü ödemesi karşılığı alacaklar üyenin Takasbank nezdindeki serbest hesabına aktarıldığı ve İMKB'de hisse senedi bölündüğü gün ve/veya temettü başlangıç tarihinden itibaren VOB teminat hesabı sürdürme seviyesinin altına düşebileceği dikkate alınarak, teminat seviyesinin korunması üyenin sorumluluğu altındadır.

İMKB - 30 endeksinden çıkarılan hisse senetleri çıkarıldığı tarihten itibaren üç iş günü içerisinde geçerli diğer bir teminatla değiştirilir.

1.2.4) İşlem Teminatı Kompozisyonu

Takasbank nezdinde bulundurulması gereken işlem teminatının en az %30'unun nakit teminattan oluşması gerekmektedir. Dolayısıyla toplam işlem teminatı içinde nakit dışı teminatların oranı en fazla %70 olabilir. Hesap güncelleştirme sırasında zarar eden hesaplardan zarar tutarının kesilmesi durumunda söz konusu oranın tutturulma şartı aranmaz. Nakit dışı teminat içindeki hisse senedi, A tipi yatırım fonu ve borsa yatırım fonu teminatlarının toplam payı ise toplam nakit dışı teminatın %50'sini geçemez. Bu

%50 oranının içerisinde de her bir hisse senedinin/A tipi yatırım fonu katılma belgesinin/borsa yatırım fonunun oranı ise %20'yi (toplam nakit dışı teminatların %10'unu) geçemez. Dolayısıyla, nakit-dışı teminatlar oluşturulurken, hisse senedi, A tipi yatırım fonu ve borsa yatırım fonlarının maksimum düzeyde kullanılması durumunda, en az beş çeşit hisse senedi/A tipi yatırım fonu katılma belgesi/borsa yatırım fonu gerekmektedir. Takasbank tarafından önerilen ve Borsa tarafından onaylanan borsa yatırım fonları teminata kabul edilebilir.

Aşağıdaki tabloda nakit ve nakit-dışı teminat çeşitlerinin toplam teminat içinde alabilecekleri minimum ve maksimum paylar gösterilmektedir:

Nakit/Nakit-dışı	Teminat Çeşidi	Teminat Grubu	Min.	Maks.
Nakit	TL	TL	0.30	1.00
Nakit Dışı	Döviz	DVZ	0.00	0.70
Nakit Dışı	Hazine Bonosu	HB	0.00	0.70
Nakit Dışı	Devlet Tahvili	DT	0.00	0.70
Nakit Dışı	Döviz Endeksli Devlet Tahvili	DTE	0.00	0.70
Nakit Dışı	Döviz Ödemeli Devlet Tahvili	DTY	0.00	0.70
Nakit Dışı	Hisse Senedi (İMKB 30'a dahil HS)	İMKB-30	0.00	0.35
Nakit Dışı	Borsa Yatırım Fonları	BYF	0.00	0.35
Nakit Dışı	Yatırım Fonu KB. (Kaydi) A Tipi	YF-A Tipi	0.00	0.35
Nakit Dışı	Yatırım Fonu KB. (Kaydi) B Tipi	YF-B Tipi	0.00	0.70
Nakit Dışı	Yatırım Fonu KB. (Kaydi) Likit	YF-Likit	0.00	0.70

1.2.5) İşlem Teminatlarının Değerleme Katsayıları

İşlem teminatı olarak kabul edilebilecek nakit-dışı kıymetler belirli değerlendirme katsayıları ile çarpılarak dikkate alınır. Bu değerlendirme katsayıları aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Nakit/Nakit-dışı	Teminat Çeşidi	Teminat Grubu	Değerleme Katsayıları
Nakit	TL	TL	1.00
Nakit Dışı	Döviz	DVZ	0.95
Nakit Dışı	Hazine Bonosu	HB	0.90
Nakit Dışı	Devlet Tahvili	DT	0.80
Nakit Dışı	Döviz Endeksli Devlet Tahvili	DTE	0.80
Nakit Dışı	Döviz Ödemeli Devlet Tahvili	DTY	0.80
Nakit Dışı	Hisse Senedi	İMKB-30	0.70
Nakit Dışı	Borsa Yatırım Fonları	BYF	0.70
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılım Belgesi – A Tipi	YF-A tipi	0.70
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılım Belgesi – B Tipi	YF-B Tipi	0.80
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılım Belgesi – Likit	YF-Likit	0.90

1.2.6) İşlem Teminatlarının Değerlerinin Güncellenmesi

İşlem teminatı olarak kabul edilen nakit dışı varlıklar aşağıda belirlenen fiyatlar üzerinden her işlem gününün sonunda Takasbank tarafından değerlemeye tabi tutulur:

Teminat Çeşidi	Değerleme Kriteri	Açıklama
Döviz	TCMB Döviz Alış Kuru	15:30'da açıklanan ertesi gün valörlü fiyat
Hazine Bonosu	İMKB'de hesaplanan fiyat	TR-Cari
Devlet Tahvili	İMKB'de hesaplanan fiyat	TR-Cari
Hisse Senedi	İMKB 2. seans ağırlıklı ortalama fiyatı	İşlem yoksa önceki fiyat dikkate alınır.
Borsa Yatırım Fonları	İMKB 2. seans ağırlıklı ortalama fiyatı	İşlem yoksa önceki fiyat dikkate alınır.
Yatırım Fonu	Fonun birim pay fiyatı	Kurucu tarafından ilan edilen fiyat

Takasbank'ta bulunan işlem teminatları, gerekirse gün-içinde de değerlemeye tabi tutulabilir. Herhangi bir teminatın fiyatı değiştirilerek sadece o teminat için değerlendirilmesi, örneğin, hisse senedi teminatlarının 1'inci seans ağırlıklı ortalama fiyatları ile gün-içinde değerlendirilmesi de mümkündür.

1.2.7) Nakit Teminatların Nemalandırılması

Takasbank'ta, yatırılan vadeli işlem teminat hesaplarındaki nakit işlem teminatları, bulunması gereken ve çekilebilir nakit teminat olarak izlenir ve her iki grupta bulunan toplam nakit teminat tutarı günün piyasa koşullarına göre en iyi gayret gösterilmek suretiyle Takasbank tarafından günlük olarak nemalandırılır ve nema tutarı ilgili hesaplara aktarılır. Olağandışı piyasa koşullarında nemalandırma yapılmayabilir. Yasal mali yükümlülüklerden doğan maliyetler ve brüt nema tutarının % 1.7'si oranında "Borsa Teminat Takip Ücreti" nema tutarından düşülür.

2005/5 sayılı Takas ve Temerrüt Esasları Genelgesinin "Hesapların Açılması" başlıklı 4. Maddesi uyarınca açılan üye "bloke hesabı"ndaki nakit teminatlar nemalandırılmaz.

Nemalandırma uygulamasına ilişkin diğer esaslar Takasbank tarafından belirlenir.

1.2.8) Kâr/Zarar Hesaplamaları

Seans süresince elde edilen kâr/zarar rakamları, her 10 dakikada bir geçici uzlaşma fiyatları dikkate alınarak VOBİS'te güncellenir. Her gün sonunda, belirlenen uzlaşma fiyatları, kâr/zararların hesaplanmasında kullanılır. Gün sonunda belirlenen uzlaşma fiyatına göre hesaplardaki kar/zarar miktarları teminatlara eklenir ya da teminatlardan düşülür.

1.2.9) Riskli Hesap

"Başlangıç teminatının", "mevcut teminat $\pm$ kar/zarar" tutarına oranı %100 veya daha büyük ise ilgili hesap riskli duruma düşer. Riskli durumdaki hesaplar pasif ve aktif emir girişi yaparak pozisyon kapatıcı işlem gerçekleştirebilirler. Diğer taraftan, daha önce riskli

konuma geçmiş hesaplar için başlangıç teminatının "mevcut teminat ± kar/zarar" tutarına oranı %90 veya daha düşük duruma gelirse hesap, "riskli hesap" durumundan çıkarılır.

1.2.10) Teminat Tamamlama Çağrısının Yapılma Şekli

Teminat tamamlama çağrıları seansın bitiminden sonra uzlaşma fiyatlarının açıklanmasıyla birlikte ilgili üyenin Takasbank ekranından elektronik ortamda yapılır, bu bilgiler aynı zamanda VOBKE'den de takip edilebilir. Takasbank tarafından bu şekilde çağrı yapılması veya VOBKE'de teminat tamamlama çağrılarının gösterilmesi durumunda başkaca bir ihbar ve bildirim gerekliliğinin üyenin çağrısı aldığı kabul edilir.

1.2.11) Pozisyon Limitleri

Herhangi bir sözleşmede, tek bir hesabın alım ya da satım yönünde alabileceği azami sözleşme sayısı veya oranına pozisyon limiti denir. Borsada iki çeşit pozisyon limiti bulunmaktadır:

1.2.11.1) Mutlak Pozisyon Limiti

Mutlak pozisyon limiti, bir hesabın ilgili sözleşmenin toplam açık pozisyon miktarından bağımsız olarak alabileceği açık pozisyon sayısını ifade eder.

1.2.11.2) Oransal Pozisyon Limiti

Oransal pozisyon limiti ise bir hesabın mutlak pozisyon limiti aşıldıktan sonra ilgili sözleşmenin toplam açık pozisyon miktarının belli bir oranı kadar açık pozisyona sahip olabileceğini gösterir.

Mutlak pozisyon sayısına ulaşılmadığı sürece ilgili hesap için oransal pozisyon limiti kontrolü yapılmaz. Mutlak pozisyon sayısına ulaşıldığında oransal pozisyon limiti kontrolü sistem tarafından uygulanır. Pozisyon limitleri üye, hesap ve sözleşme tipi bazında farklılaştırılabilir.

Pozisyon limitleri Borsa tarafından ilgili sözleşmelerde belirlenir.

Pozisyon limitleri hesaplanırken, açık pozisyonların düz pozisyon ya da yayılma pozisyonu olmasına bakılmaksızın tüm açık pozisyonlar dikkate alınır.

1.3) Garanti Fonu Esasları

1.3.1) Garanti Fonu

Borsa Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde Borsa tarafından, temerrüt durumunda takas yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde işlem teminatlarının yanı sıra kullanılmak amacıyla, bir Garanti Fonu oluşturulmuştur.

Garanti Fonuna ilişkin hükümler, katkıda bulunan üyelerin temerrüdün olduğu piyasa veya sözleşmede açık pozisyonunun mevcut olup olmadığına veya işlem yapma yetkisine sahip olup olmadığına, katkı payını ödemeye başlama tarihlerine bakılmaksızın tüm üyelere uygulanır ve Garanti Fonunda oluşan fonlar Borsada açılan tüm piyasalarda ve işlem gören tüm sözleşmelerde oluşan temerrütler için burada ve İlgili Mevzuatta yer alan esaslara uygun olarak kullanılır. TCMB'ye ilişkin istisnalar saklıdır.

1.3.2) Garanti Fonu Katkı Payları

Tüm takas üyelerinin Garanti Fonuna katkıda bulunmaları zorunludur. Doğal takas üyesi olan TCMB Garanti Fonuna katılmaz. Ayrıca TCMB, Garanti Fonunun kullanılması nedeniyle diğer takas üyelerinin tabi olabileceği diğer yükümlülüklerle de tabi değildir.

Bulundurulması zorunlu olan katkı payı toplamının %20'lik kısmı nakit olmak zorundadır.

Garanti Fonu katkı payları asgari ve değişken olmak üzere ikiye ayrılır:

1. **Asgari Katkı Payı:** Bir üyenin Garanti Fonundaki katkı payı, asgari katkı payı tutarından az olamaz. Takas üyelerinin Garanti Fonunda bulundurması zorunlu asgari katkı payları 200.000 TL olarak belirlenmiştir. Asgari katkı payı tutarı Borsa Yönetmeliğinde öngörülen şekilde değiştirilebilir.

2. **Değişken Katkı Payı:** Açık pozisyonların piyasa değerleri, Borsa tarafından belirlenen hesaplama aralıklarına denk düşen üyelere, asgari katkı payına ek olarak değişken katkı payı alınır.

Aşağıdaki tabloda Garanti Fonu katkı payı yükümlülüğünün hesaplanma yöntemi ve değişken katkı payının hesabında esas alınacak hesaplama aralıkları gösterilmektedir. 20 Milyon TL'den sonraki her bir aralık 10 Milyon TL olarak artmaktadır. Üst sınırlar içinde buldukları aralığa dahildir.

Hesaplama Aralığı	Açık Pozisyon Cari Değeri (TL)	Minimum Nakit Katkı Payı (TL)	Toplam Katkı Payı (TL)
1. aralık	0-20 Milyon	40 Bin	200 Bin
2. aralık	20-30 Milyon	40 Bin + (2-1) * 20 Bin	200 Bin + (2-1) * 100 Bin
3. aralık	30-40 Milyon	40 Bin + (3-1) * 20 Bin	200 Bin + (3-1) * 100 Bin
4. aralık	40-50 Milyon	40 Bin + (4-1) * 20 Bin	200 Bin + (4-1) * 100 Bin
N. aralık	Önceki aralık + 10 Milyon	40 Bin + (N-1) * 20 Bin	200 Bin + (N-1) * 100 Bin

N: Açık Pozisyon Cari Değerinin tekabül ettiği aralık

Her günün sonunda, takas üyesinin piyasadaki açık pozisyon sayısı sözleşme bazında bulunur ve ilgili sözleşme büyüklükleri o gün itibarıyla ilan edilen uzlaşma fiyatları ile çarpılarak "açık pozisyon cari değeri" hesaplanır.

$$\text{Açık pozisyon cari değeri} = \sum_{i=1}^S (\text{AçıkPozisyonSayısı}_i * \text{SözleşmeBüyüklüğü}_i * \text{UzlaşmaFiyatı}_i)$$

(S: Açık Pozisyon Bulunan Sözleşmelerin Sayısı)

Açık pozisyon cari değeri hesaplandıktan sonra, bu değer hangi aralıkta bulunduğu tespit edilir.

Garanti Fonu katkı payı yükümlülükleri her gün sonu itibarıyla güncellenir. Bir üst aralığa geçen takas üyeleri belirlenir ve bu üyelerin Garanti Fonundaki katkı payları kontrol edilerek, gerekli durumlarda Takasbank tarafından elektronik ortamda Garanti Fonu tamamlama çağrısı yapılır.

Genel Takas Üyelerinin Garanti Fonu katkı payları hesaplanırken, takasını garanti ettikleri Borsa üyelerinin durumu da dikkate alınır. Asgari katkı payı tutarı hesaplanırken, takası garanti edilen diğer üyelerin sayısına, takas üyesinin kendi takas garantisi de dikkate alınarak 1 (bir) eklenir ve bulunan rakam ile asgari katkı payı tutarı çarpılır. Değişken katkı payı hesaplanırken, takası garanti edilen üyelerin açık pozisyonları ile takas üyesinin açık pozisyonları toplamı dikkate alınır.

1.3.3) Garanti Fonu Katkı Payı Olarak Kabul Edilebilecek Kıymetler

Garanti Fonu katkı payı olarak kabul edilecek kıymetler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Nakit/Nakit-dışı	Katkı Payı Çeşidi	Katkı Payı Grubu	Değerleme Katsayısı
Nakit	TL	TL	1.00
Nakit Dışı	Döviz (USD veya EUR)	DVZ	0.95
Nakit Dışı	Hazine Bonosu	HB	0.90
Nakit Dışı	Devlet Tahvili	DT	0.80
Nakit Dışı	Dövizle Endeksli Devlet Tahvili	DTE	0.80
Nakit Dışı	Döviz Ödemeli Devlet Tahvili	DTY	0.80
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılma Belgesi	YF-Likit	0.90
Nakit Dışı	Yatırım Fonu Katılma Belgesi	YF-B Tipi	0.80
Nakit Dışı	Teminat Mektubu (TL)	TM-TL	1.00
Nakit Dışı	Teminat Mektubu (DVZ)	TM-Döviz	0.95

Döviz cinsinden Garanti Fonu katkı paylarına sadece ABD Doları (USD) ve Avrupa Para Birimi (EUR) kabul edilir.

Garanti Fonu katkı payı olarak kabul edilecek teminat mektubunun TL veya döviz cinsinden (ABD Doları veya Euro) düzenlenmesi, kesin, süresiz ve Üyelik Esasları Genelgesinin ekinde verilen örneğe uygun olması gerekir. Katkı payı olarak kabul edilecek

banka teminat mektuplarına ilişkin Takasbank'ın diğer borsalar ve piyasalarına ilişkin düzenlemeleri ve limitleri geçerlidir.

Garanti Fonu içindeki nakit dışı varlıklar üyenin talebi doğrultusunda günlük olarak değiştirilebilir. Nakit katkı payı ve biriken neması ancak her ayın ilk üç işgünü içinde çekilebilir. Diğer günlerde yapılacak nakit çekme talepleri, izleyen ayın ilk işgününe kadar bekletilir.

1.3.4) Garanti Fonu Kullanım Esasları

Garanti Fonu katkı payları sadece üyelerin takas yükümlülüklerinin tasfiyesi amacıyla kullanılabilir. Bu fonda tutulan katkı payları üyelerin takas dışındaki diğer yükümlülüklerinin karşılanması için her ne surette olursa olsun kullanılamaz. Bu fonun kuruluş amacı çerçevesinde kullanımına kısıtlama getirilemez. Ancak mütemerrit üyenin portföy ve müşteri hesaplarına kar alacaklarının aktarılmasında üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki yerine getirilmeyen teminat tamamlama tutarının, kar alacaklarına eşit veya bundan daha fazla olması durumunda, bu üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki kar alacaklarının aktarılmasında Garanti Fonu kullanılamaz. Mütemerrit üyenin müşteri ve portföy hesaplarındaki yerine getirilmeyen teminat tutarının, kar alacaklarından daha az olması durumunda, tamamlanmayan teminat tutarına denk düşen kadar kar alacağı için Garanti Fonu kullanılamaz, ancak bu tutarı aşan kar alacağının hesaplara aktarımı için Garanti Fonu kullanılabilir.

Garanti Fonundan yapılacak ödemelerde, zaman önceliği esas alınır. Daha önce gerçekleşmiş temerrütler tamamen tasfiye edilmedikçe, bir sonraki günün temerrütleri için ödeme yapılmaz. Bir gün içindeki temerrüt tutarının Garanti Fonunun tutarını aşması durumunda ödemeler oransal olarak yapılır.

Temerrüt nedeniyle Garanti Fonunun kullanılmasında aşağıdaki sıraya uyulur:

1. 2005/5 sayılı Takas ve Temerrüt Esasları Genelgesinin "Hesapların Açılması" başlıklı 4. Maddesi uyarınca açılan üye "bloke hesabı"ndaki bakiye portföy veya müşteri hesaplarının temerrüt yükümlülüğünün kapatılmasında re'sen kullanılır.
2. Öncelikle mütemerrit üyenin Garanti Fonundaki nakit katkı payı kullanılır.
3. Mütemerrit üyenin Garanti Fonu nakit katkı payının yeterli olmaması halinde, diğer üyelerin Garanti Fonu'ndaki nakit katkı payları oransal olarak kullanılır.
4. Varsa mütemerrit üyenin değerlendirme dışı nakit-dışı işlem teminatları likide edilerek teminat eksikliğini kapatmak için kullanılır.
5. Teminat eksikliği halen kapatılamamışsa mütemerrit üyenin ilgili hesabının varsa pozisyonlarının ve nakit-dışı teminatlarının likidasyon işlemlerine başlanır.

6. Teminat eksiği olan hesabın tüm pozisyonları kapatıldığı halde halen teminat eksiği varsa, bu kez ilgili mütemerrit üyenin Garanti Fonundaki nakit-dışı varlıkları likide edilir.

7. Teminat eksikliğinin devamı durumunda mütemerrit üyenin portföy hesabına başvurularak pozisyon ve teminatların likidasyonuna başlanır.

8. Eksik kalan teminat için mütemerrit üyenin Borsa nezdindeki tüm hak ve alacakları kullanılır.

9. Eksik kalan kısım için, Borsa ve Takasbank kararıyla diğer takas üyelerinin Garanti Fonu'nda bulunan nakit-dışı varlıklarına oransal olarak başvurulur.

Gerekli görülmesi durumunda, Takasbank, önceki sırada işleme başlamadan ya da tamamlamadan bir sonraki sırada belirtilen işleme başlamaya yetkilidir. Takasbank bu nedenle herhangi bir şekilde sorumlu tutulamaz.

1.3.5) Garanti Fonu Katkı Payı Tamamlama Yükümlülüğü Esasları

Takas üyesinin Garanti Fonu katkı paylarının;

i. Nakit-dışı katkı paylarının piyasa fiyatlarındaki değişim nedeniyle değer kaybetmesi,

ii. Garanti Fonu katkı payının kullanılması,

iii. Bulundurulması gereken katkı payı seviyesinin yükselmesi (açık pozisyon cari değerine göre üst aralığa geçiş)

veya diğer nedenlerle sürdürme seviyesine (%90) veya daha altına düşmesi durumunda Takasbank tarafından derhal ilgili takas üyesinin katkı payını bulunması gereken düzeye kadar tamamlaması için elektronik ortamda katkı payı tamamlama çağrısı yapılır. Takas üyesi katkı payı eksiğini Takasbank'ın bildirimini takip eden üç işgünü içinde tamamlar. Temerrüde düşen takas üyesi için bu süre bir işgünüdür.

Yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde, TCMB Bankalararası Para Piyasası veya İMKB Repo-Ters Repo Pazarında oluşan gecelik ortalama faiz oranlarından yüksek olanının 2 katı oranında temerrüt cezası uygulanır. Garanti Fonunun kullanılmasına sebep olan üye için ise, bu oran üç kat şeklinde uygulanır.

Belirlenen sürenin sonunda Garanti Fonu temerrüdünün devamı ve/veya temerrüt cezasının ödenmemesi halinde, üye Borsaya bildirilir. Gerekli görülürse, Borsa işlemleri durdurulabilir veya takas üyeliği dondurulabilir. Temerrüt cezasının süresinde ödenmemesi halinde üyenin Garanti Fonundaki nakit dışı katkı payları likide edilebilir veya sözkonusu tutar ilgili üyenin Takasbank nezdindeki serbest nakit hesabından re'sen tahsil edilebilir.

Garanti Fonundan temerrüde düşen üyenin yükümlülüğünün ifası için ödeme yapılması halinde, Garanti Fonu alacaklandırılır. Takasbank, Takas Üyelik Taahhütnamesi, ilgili Yönetmelik ve diğer mevzuat çerçevesinde, alacağın tahsil edilmesi konusunda kanuni takibi ve gerekli diğer işlemleri başlatır. Bu çerçevede uygulanacak hukuki prosedür Takasbank tarafından belirlenir.

1.3.6) Garanti Fonundaki Nakit Katkı Paylarının Nemalandırılma Esasları

Garanti Fonunda katkı paylarını oluşturmak üzere bulundurulmuş nakit, para piyasalarında nemalandırılır. Nemalandırılma esasları aşağıdaki gibidir:

1. Garanti Fonundaki nakit tutar, Takasbank tarafından gün içinde en iyi gayretle değerlendirilir. Takas Üyesinin Garanti Fonundaki diğer katkı payları kapsamında nakit bulundurulması halinde bu tutarlar nemalandırma kapsamı dışında tutulur.
2. Nakit katkı paylarının en iyi şartlarda nemalandırılabilmesi için, nakit katkı payları Takasbank tarafından erken saatlerde değerlendirilebilir. Garanti Fonuna başvurulmasının gerekli olduğu durumlarda, Takasbank alacaklı üyelere ödeme yapabilmek için gerekli tutarı borçlanarak karşılayabilir. Bu durumda; iki faiz oranı arasında herhangi bir olumsuz fark oluşmuş ise, bu fark Garanti Fonu nemasına kesinti olarak yansıtılır. Takasbank'ın piyasa koşulları dolayısıyla borçlanamaması halinde alacaklı üyelere bir sonraki iş günü ödeme yapılır.
3. Net nema tutarı (yasal ve varsa değerlendirme ile borçlanma faizi arasındaki farka ilişkin kesintilerden sonra hesaplanan tutar), gecelik işlemlerde değerlendirilen nakit bakiyelere göre takas üyelerinin oransal payı dikkate alınarak ertesi gün hesaplara yansıtılır.
4. Nakit katkı payı fazlası ve biriken neması her ayın ilk üç işgünü içinde çekilebilir.
5. Aracı kuruluşların nakit katkı paylarının Takasbank nezdinde tutulmasından ve nemalandırılmasından doğacak zorunlu karşılık, umumi dispoñibilite, vergi gibi yasal maliyetler ile Takasbank Fon Yönetimi komisyonu nema oranına yansıtılır.
6. Olağandışı piyasa koşullarında nemalandırma yapılmayabilir. Piyasa koşulları nedeniyle Takasbank tarafında Garanti Fonu nakit katkı paylarının değerlendirilmesi mümkün olmaz ise, nema ödemesi yapılmaz.

Garanti Fonu uygulama esasları Takasbank tarafından belirlenir.